

VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ABİDELER ŞUBESİ NASIL DAHA VERİMLİ ÇALIŞABİLİR?

Prof.Dr.Orhan Cezmi TUNCER

Vakıflar toplumumuzda, köklü bir geçmişe sahip olup kutsal bir yer tutar. Bu nedenle Abideler Şubesi, Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün çok önemli bir ünitesidir. 1966 yılı Şubatında bu değerli kurumda çalışmaya başladım ve 1980'de üniversiteye geçmiş olsam bile gönül bağımlı hiç koparmadım. Bugün bir yerlere gelmiş isem ilkin Tanrıma, sonra da bu kuruma borçluyum. Bunun için daima şükrediyorum ve Abideler Şubesi'ni daha verimli, olumlu noktalarda görmek istiyorum. Bildirim bu özlemime yöneliktir.

Konuyu işlerken, ülkemiz çapındaki sorunlara, bunların Vakıflara yansıyan genel konularına, Vakıflar Genel Müdürlüğü çapındaki ayrıntılara inmeden, sadece Abideler Şubesi'nin günümüzdeki statüsünü bozmadan bir kanun maddesi dışında, yeniden nasıl düzenlenebileceğini yüksek sesle sizlerle paylaşmak istiyorum.

A- İÇİNDE BULUNULAN DURUM:

1950'lere kadar Vakıflar Genel Müdürlüğü, ancak kendi yağıyla kavrulan, sönük bir Evkaf Nezareti uzantısıydı. Vakıf mallarının gelir getirmeye yönelik bir tutum içinde ele alınmaya başlaması, Yapı Şubesi'ni geliştirip günümüzdeki başarılı konuma getirdi. Ancak hep dışarıdan atanan başkanlar, yeni inşaat işlerini ne denli iyi biliyorlarsa, Abideler Şubesi'nin gelenek ve ayrıntılarına yabancı idiler. Kurulu düzen ve güçlü kadro bu eksikliği gideriyor ve yeni öğrencisine hocalık yapıyordu. Her kurum gibi burası da zayıflayınca, abideler açısından inisiyatif bu deneyimsiz başkanlara geçti. Bunun aksaklıklarını hep yaşamaktayız

Abideler Şubesi Teknik Kadrosu bugün, ekonomist, türkolog, kimyager, biyolog, jeolog, arkeolog, mühendisliğin gerekli dalları, sanat tarihçi, mimar ve teknisyenleriyle sayıca 80'i bulmakta ve ilk anda yeterli gibi görünmektedir. Gerçekte bu çeşitleme sevindiricidir. Ancak bunların sadece 18'i mimar olup 12'si bölge sorumluluğu taşır. 20 tane bölge vardır. Her mimara 1.66 bölge düşmektedir. Bütün içindeki oranları % 15'tir. Restorasyon teknisyenleri de 13 tane olup % 16 oranındadırlar. Bizce teknik kadronun ilgi dallara göre çok oransız bir dağılımı vardır. Bunlar, bir bölgenin mimari özelliklerine tam girmeden başka bölgelere aktarılmakta, başladıkları işlerin sonucunu bile göremeyebilmektedirler.

Bölgelerin dengeli oluşturulmadığı görülüyor. Sözelimi Giresun, Trabzon, Rize ve Artvin'e karşılık Kayseri, Nevşehir, Niğde veya Sivas, Tokat ve Yozgat da bir bölgedir. Oysa; Kayseri, Niğde, Sivas, Tokat, Bitlis, Bursa ve özellikle Konya kendi içinde birer okuldurlar.

Rölöve bürosunun açık kapısından içeriye bakarsanız verimini hemen anlarsınız. Arkadaşları değil, çalıştırma biçimini kınıyorum. Bir zamanlar projeler dışarıya çizdiriliyordu. 1966 Mart ayında Rölöve Bürosunu kurmakla görevlendirildim. Giderek sayımız 12'yi buldu. Kışın çiziyor, yazın uyguluyorduk. Yılda büyüklü-küçüklü ortalama 200 kadar proje fotoğraf albümüyle hazırlanıp, Arşivimize imzayla teslim ediliyordu. Bugün hala bunların ayrıntılarından yararlanılmaktadır. Giderek bu büro da dar görüşlülük sayesinde körelmiş ve yine dışarıya yönelmiş. Kime, nasıl ve ne ücretle proje işi verildiği dedikoduları, haklı veya haksız bir yana, ödenen paralarla kaç kişinin çalıştırılabileceğinin hesabını lütfen bir yapalım. Ayrıca doğruluk dereceleri ve bilimsellikleri de tartışmaya açıktır. Vakıf elemanı olduğumuz halde çizimlerde bazı yanlışlarımızı zaman gösteriyor.

Bugün sayıları 80'i bulan teknik kadro, ufak gruplar halinde, ayrı ayrı odalarda, adeta kapalı kapılar ardında, kendi içlerinde bile dayanışmasız durumdadırlar. Ayrılmak, kopmak bana hep "böl, parçala" veya

"asosyal" gelir. Sosyal bir yaratık olan insanın doğasına bu ilkel tutum yakışmıyor. Hüner sayıda değil amaçta birleşmektedir.

İnceleme ve Kesin Hesap Bürosundaki işin altında ezilen 2 emektar ve özverili arkadaşın durumu ortadadır. Günümüzde 30-40 yıl öncesinin birim fiat analizi ve ölçümlemesi kullanılıyor. Enflasyon nedeniyle, bir yılın 2. yarısındaki fiat, 1. yarısındakini eskitiyor ve farklı analizler zihinlerde hep soru yaratıyor.

Güçlkle kurulan ve bizleri çok sevindiren bir laboratuvar var. Biraz daha gayretle belli deneylerin sayı ve niteliği artacak. Arkadaşların özlem ve ancak sıkıntıları gözlerinde okunuyor. Taşın sertliğini hala çakıyla irdelemeye çalışıyoruz.

Aydingerlerin belli ısı ve nemde, gözlerde açık olarak saklanması gerekirken, yeni binanın güneşi hiç eksilmeyen en sıcak yeri Abideler Proje Arşivine ayrılmıştır. Gevreklenen orijinaler açılırken hemen yırtılmakta, bantları çözülmektedir. Yazın burası bir fırın gibidir. Özden ve Süreyya Hanım ile İbrahim Bey, burayı baştan aşağı düzenleyip yeni bir defter oluşturdular. Gayret ve ciddiyetleri takdire değer. Bu arada bazı önemli paftaların eksikliği ortaya çıktı. Bu üzücü bir durumdur.

Fotoğraf Arşivinin geliştiğini kimse söyleyemez. Teknik elemanlar, yapıyı tanıtıcı genel ve ayrıntıları görüntüleyip haklı olarak kendilerinde tutmaktadırlar. Gerçekte başkasının ve hele devletin malına kendimizinki gibi bakma kültürüne erişmediğimizden, bozulan fotoğraf makineleri sayıca giderek artıyor. Hiç yoksa ikişer baskı yapılarak birer tanesinden oluşan albüm arşive girmelidir.

Kitaplığa sık sık göz gezdiriyorum. Yenisi bir yana, sözgelimi benim bastırduğım ve Vakıflar Bankası Genel Müdürlüğü'nün belli sayıda satın alıp ilgililere dağıtmak üzere Abideler Şubesine ilettiği 10 kadar Anadolu Kümbetleri I. Cildi kilitli tutulup görevlilere zimmetle bile verilmiyor. Arkadaşlar bunlardan kendi paralarıyla satın almak durumunda kaldılar ve II. ile III. cilttekiler için zaman zaman benden bilgi istiyorlar. Bu tutum onları kütüphaneler arasında koşturmaya zorluyor.

Devletimizin Abidelerin onarımı için ayırdığı bütçe bizce yeterli ve bazen fazladır. Delik deşik olan yıllık yatırım programları, politik rüzgarlar, bunları yetiştirmeye çalışan teknik kadro, sırasında bütçenin istenmeyen biçimde, amacı dışında savrulmasına neden oluyor ve çoğu bu düzensizlikte denetlenemiyor. Feramuz Bey günlerinde, İstanbul'dakilerle birlikte Abideler Şubesi restoratörleri Ankara'da biraraya gelerek, Genel Müdür ve Başkanlığın birlikte olduğu toplantıda, Abidelerin içinden gelen listeye dış istekler görüşülür ve bütçe paylaşılırdı. Kuşkusuz o günlerde de belli bilinen baskılar vardı. Ancak bunlar % 20'lerde tutulur ve herkes memnun ayrılırdı.

Bugün yayın işlerimiz, il taramalarımız ve proje üretimimiz en alt düzeydedir. Normal portland çimentosunu dünya bıraktı biz sürdürüyoruz. Yüzyılların canım kireç kaymağına halâ soğuk bakıyoruz. Alaturka kiremit ve diğer sorunlar sürüyor.

B. YAPILMASI GEREKLİ DÜZENLEMELER:

Şimdilik önereceğimiz yasal tek önemli madde, Abideler ve Yapı Şubesinin 2 ayrı Başkanlık olmasıyla ilgilidir. Bunu çözmedikçe atılım yapılamaz. Kültür Bakanlığı bunu çözdü ve Anıtlar Müzeler ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını 2 ayrı genel müdürlük yaptı. Diğer önerilerimiz hep anlayış ve tutumla ilgilidir.

Bir kere ilkin şu Mühassıs Müşavirlik görevini gereken yerine oturtalım. Bu görev bizce Abideler Şubesinin akademik beynidir. Tarihe, topluma, kültüre ve mimari mirasımıza karşı derin bir sorumluluk taşır. Bilimsel kararı o verir, diğerleri uygular. Yöneticilerin bu düzeni bir kere iyice içlerine sindirmeleri gerekir. Kuşkusuz bu denge bir tarafın deneyim, diğer tarafın birikimiyle bağlantılıdır. Eğer bu kişiye hakediş raporu parafıyla yetiniliyorsa ortada ciddi bir sorun var demektir. Kurum içinden yetişmek, işini sevmek ve dürüst olmak ilk şarttır. Önemli olan sosyal beceridir. Yöneticilerle, tüm teknik kadroyla, Devlet Planlama, Kültür ve Tabiat Varlıkları Kurulları yüklenici ve diğerleriyle sevgiye, saygıya, bilgi ve beceriye, iletişime, inanmaya ve inandırmaya yönelik bir tutum kurulamazsa iş daha başından aksiyor demektir.

Bizce Rölöve Bürosu 2 ayrı ünite olmalıdır. İlki yatırım programları dışında sadece vakıf abideleri, önceliklerine göre projelendirilip, raporlarıyla birlikte arşivlemeye yöneliktir. Günlük işlere dalıp bu mimari mirasımızı görmezlikten gelemeyiz. Bu kültürel bir sorumluluktur. Gelecek için bunları hazırlamakla yükümlüüz.

2. Büroyu restoratör-mimarlar ve teknik ressamlar oluşturur. Bir yıl öncesinden belirlenen yatırım programına bağlı kalınarak, mimar, onaracağı yapıyı iyice öğrenebilmek için ekibiyle işe rölöve ölçülerinden başlayıp çizmelidir. Araştırma kazısı, sıva raspası ve arşiv taraması gibi 2. aşamayı sanat tarihçi ve diğer arkadaşlarla paylaşır. Bu verilere göre gereken projeler çizilir, kuruldan geçirilir. Artık uygulaması kendi bölgesinin restoratör teknisyenine kalmıştır. Bu aşamada mimar sürkontroldür. Teknisyenine, teknisyenin de yükleniciye aktardığı işi denetler. Kesinlikle hakediş raporlarıyla, güncel yazışmalarla uğraşmaz. O bir üretici ve yürütücüdür. İşinin akademisyeni ve beynidir. Teknisyen uygulayıcıdır. Böylece kazanılan zamanı diğer araştırma ve proje üretmeye ayırır. Günümüzdeki gibi yazışma trafiğiyle uğraştırılırsa bu düpedüz bir potansiyelin harcanması demektir.

Günümüzde ölçü almanın optik atılımı ortadadır. Geleneksel yöntem, ıkkelliği yanında artık aşağılayıcı noktadadır. Abideler şubesinin 8-10 fotogrametrikli rölöve bürosu olmalıdır. Harita Genel Müdürlüğünün hava fotoğraflarına dayanarak çizdiği haritalar adeta birer portredir. Lütfen yöneticilerin toplanıp burayı bir gezmeleri gerekir. Çağı, çağdaş teknolojiyle ancak yakalayabiliriz.

İnceleme ve Kesin Hesap Bürosunun yeniden düzenlenmesi için Vakıfların içinden yetişen ve gerçekten bu işlerin piri bir arkadaşı, Ruhi AYDIN'ı bir üst düzey yöneticiye tanıştırtarak önermiştim. İstenirse yine bu köprüyü kurabilirim.

Abideler Proje Arşivimiz bir "Döner Sermaye" şekline dönüştürülebilir. Araştırmacılara proje ve bilgi satılabilir. Orijinallere dokunmadan ozalit ve fotokopiye yönelinmeli, Arşiv, hiç yoksa binanın şimdiki dip (doğu) yönüne taşınmalıdır. Mikrofilm atölyesi de çok yararlı olacak ve orijinalerin hırpalanmamasını sağlayacaktır.

Kitap alımına, alınanlardan yararlanılmasına. fotoğraf işlerine, laboratuara ciddi olarak el atılmalıdır.

Bizce bugünkü oda düzeninden vazgeçip açık büro sistemine yönelinmelidir. Yöneticiler, onların sekreteryalari, İnceleme ve Kesin Hesap ile İhale, Proje Arşivi, Laboratuvar, Arşiv ve Özel Rölöve Bürosu dışında yıllık yatırım programımızla doğrudan ilgili tüm teknik kadro, Rölöve Bürosu ve Kitaplık, Mühassıs Müşavir çevresinde, kendi içinde bölge grupları oluşturarak açık büro sisteminde yer almalıdır. Böylece yerden, ışık ve telefonda ekonomi sağlanabileceği gibi, görsel bağ kurularak, denetim, otokontrol ve kolektif ruh sağlanmış olacaktır. Abideler şubesinin bir banka, vergi dairesi veya postahaneden daha gürültülü çalışmadığı ortadadır. Bu eskiden de Ulus'taki binada böyleydi ve elbet bir mantığı vardı. Bu arada bir çay ve sigara salonuna yer verilmelidir. Ses yutucu yayı ve sergiler, perde, klima, güneş kesenler buraya çağdaş bir görünüm kazandıracaktır. Giderek maddileşen dünyamızda, birleşmenin, bütünleşmenin ve özellikle şeffaflaşmanın önemi açıktır. Burada daima seminer havasında toplanılıp projeksiyonlarla bilgi aktarımı bir okul disiplin ve düzeniyle yürütülür. Vakıfların kendine özgü bir onarım tarzı vardır. Bu "Osmanlı Restorasyon Anlayışı" günümüz ilkelerine de uygundur. Daha doğrusu Batı bizden aldığını, yeni anlatım tekniyle bize satmaktadır. Vakıflar bir okuldur ve ekoldür. Bu kültür ancak bu ortak tutumla sevdirilip paylaşılır. Bu arada yüklenicilerin ve özellikle uygulayıcı ustaların görüşlerinin alınması çok önemli olup onları da onurlandıracaktır. Bu düzeni Mühassıs Müşavir kuracaktır. O vakıfların bağlayıcı harcıdır.

Teknoloji ne denli ilerlerse ilerlesin, her şey eninde sonunda onu oluşturan insana gelip dayanır. Bu noktada, bilgi, beceri ve niyet çok önemlidir. Aynı kanun ve koşullarda görevlilerin farklı başarı göstermesi bundandır. Kaldı ki bugün Abideler şubesinde, gerçekten kendini bu işe vermiş özverili bir kadro vardır. Bunlar; enflasyona, güncel sorunlara, piyasanın albenili çağrılarına göğüs germekte, işlerine dört elle sarılmaktadırlar. Ali Kılıcı'yı, İsmail Toker'i, Birsen Erat'ı, Nurcan Fırat'ı, Esin Serttaş'ı, Cansen Kılıççöte'yi, Hayati Binler'i, Necla Destici'yi lisansüstü eğitime iten; Suzan Bayraktaroğlu'nu, Hüdavendigar Akmaydalı'yı yayına yönelten; Aydın Yakup Kesici'yi hocalığa iten bu birikim ve aşk değil midir? Hünerliler belli oluyor. Yerinde sayanlar ilerleyeni daima kiskanır ve karalar. Oysa insan haset duygularını, kendini daima aşmalıdır. Dinimiz de iki günün bir olmasını istemez. Eğer insan bir sosyal yaratık ise birbirini yüceltmeli, kişiler de kurumu yüceltmelidir. Lütfen, bizler bu vakıf mimari mirasın, kültürümüzün ve vatanımızın yüzüsuyu hürmetine, şeker yağ ve unu helvaya dönüştürelim. Bize bu yaraşır.

TARTIşMA

Oturum Başkan- Efendim, Prof.Dr.Sayın Orhan Cezmi TUNCER'e çok teşekkür ediyoruz.

Bildiğiniz gibi, kendisi vakıf ekolünden yetişen bir öğretim üyemiz, çok kıymetli bir öğretim üyemizdir. Ben onu şu anda dinlerken, bu samimi tebliğini dinlerken - çok samimi bir tebliğle geliyor, otokritik var burada, çok önemli bence - çok kıymetli ve rahmetli bir arkadaşımızı hatırladım. Profesör Doktor Yılmaz ÖNGE, birkaç yıl önce aynı bu kürsüden çok güzel bir konuşmayla bir değerlendirmede bulunmuştu, bizimle beraber olmuştu.

Bu güzel oturumu kapatmadan önce, tartışma için 20 dakikamız var, sırayla söz vereceğim.

Buyurun Hocam.

Prof.Dr.Oktay ASLANAPA- Sayın Nihal ULUENGİN'in çok enteresan konuşması üzerinde bir şeyler söylemek istiyorum. Şimdi biz, Bulgaristan'da, Yugoslavya'da, Yunanistan'da Türk eserlerinin yıkılmasına fena halde sinirleniyoruz. Şimdi barbar Sırplar, Mostar Köprüsünü bombaladılar. Fakat, en küçük bir protesto gelmedi bizden yana, herkes sustu. Anadolu'da basit bir kilise harap olsa, yıkılsa, bütün Avrupa ayağa kalkar. Bu Sırplar, Foça'da Alaca Cami diye pırlanta gibi bir cami vardı. Bunun için, bir Sırp, ölen bir Sırp Andrea Andriyeviç bir kitap yazmış, Foça Alaca Camii diye bir kitap, onun bütün planları, mimari değerleri filan

hepsi. Şimdi bu cami temeline kadar yok olmuş durumda. Bunun gibi belki 20-25 büyük, kıymetli cami, Osmanlı devrinden kalan camiler yıkılmıştır.

Şimdi Suudi Arabistan'a geliyoruz, Suudilerin 500 yıllık Osmanlı kültürünü ve mimarisini yıkmaya, yok etmeye hiç hakları yoktur.

Bizden gene en küçük bir reaksiyon yok. İstedığı gibi yıkıyor, temellerini kazıyor, yerine de acayip bineler yükseliyor, Şimdi Mekke, kuyunun içerisine hapsolmuş gibi bir durumdadır. Ancak uçaktan bakarsanız yukarıdan görülüyor. Yani, şehrin hiçbir tarafından Mekke'yi göremezsiniz. Bu mudur yani Müslümanlık? Bunların hepsi vakıf eserler, Suudilerdeki Osmanlı eserleri vakıf eserler, vakfiyeleri var, teşkilatları var. Müslümanlık nerede kaldı yani? Biz, Bulgarlar'a, Sırp'lar'a kızıyoruz, Suudilere tek kelime söyleyemiyoruz, neden yani?

Bunun için, biz kendi hakkımıza sahip çıkmazsak, bundan sonra da önüne gelen bunları yıkar, yok eder.

İkincisi, Tuncer BAYKARA dostumuz için bir-iki söz söylemek istiyorum. Şimdi Anadolu'da ve Rume'li'deki eserlerin durumu, kültür eserlerimiz: Bizde bu şuur, çok yeni yeni gelişmektedir. Eskiden tarih kitaplarında şöyle yazardı: "Osmanlı halkı, 400 çadır halkı olarak Anadolu'ya gelmiş ve sallarla Rumeli'ye geçmişler, Rumeli'yi fethetmişler. Bizans donanması bunları seyretmiş." Halbuki, Selçuklular zamanında, Alanya tersanesi, Sinop tersanesinde yapılan gemiler, İtalya'ya kadar devamlı sefer yapar gelirlerdi. Yani, böyle bir durumda, biz buraya kadar gelmişiz, yavaş yavaş şuurlanmışız. Yani, Atatürk'e kadar, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş tarihine kadar, Türk adı geçmez. İlk defa Türkiye Cumhuriyeti deyince Türk adı geçmiştir. Tarihe bakarsanız, tarih boyunca kurulan devletlerin hiç birisinde de Türk adı yoktur, Göktürkler dışında. Karahanlılar, Gazneliler, Selçuklular, hepsi kendi adlarıyla gelmiş, geçmiştir. Onun için, bizde yavaş yavaş böyle bir şuurun gelişmesi çok sevindirici bir şey. Bu hususlara devamlı işaret ederek daha fazla geliştirilmesi için sarf edilen gayretlere bilhassa teşekkür ederim.

Oturum Başkanı- Efendim biz teşekkür ediyoruz kıymetli hocamıza, Sayın Prof.Dr.Gönül CANTAY'a söz veriyoruz.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Sayın Başkan, müsaade ederseniz ben konuşmacıları, başta hocam Oktay ASLANAPA olmak üzere tebrik ediyorum. Bundan sonraki çalışmalarında da, bize yeni yeni şeyler kazandırmalarını istiyorum.

Hadım Süleyman Paşa Camiinin, cami değil bir külliye niteliğinde kurulmuş olduğunu anlıyoruz. Bunun ötesinde, acaba biz 1528'lerde Pabuççuoğlu Ali diye bir mimar tanıyoruz. Bu külliyenin mimarı belli mi? Acaba vakfiyesi de var mı? Onu öğrenmek istiyorum sizden.

Prof.Dr.Oktay ASLANAPA- Yok.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Peki, Sinan'la ilişkisi olabilir mi? Çünkü bu yıllarda Sinan, artık 38 yaşındadır.

Prof.Dr.Oktay ASLANAPA- Sinan'ın etkisi yoktur; çünkü, Sinan'ın yaptığı üç yarım kubbeli cami, malum Üsküdar Valide Camii, tamamıyla değişik, planı bakımından, mimarisi bakımından. Ondan başka tabii Diyarbakır'da ve Elbistan'da yarım kubbeli camiler var. Onların da planlayıcısı yok. Onun için, Kahire'de tamamıyla Osmanlı mimarisinin kendi geliştirdiği bir yapı.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Peki Hocam, vakfiyenin tarihini ben anlamadım acaba, vakfiyede tarih var mı?

Prof.Dr.Oktay ASLANAPA- 260 vakfiye var, hepsinin ayrı tarihleri var. Bir kısmı Süleyman Paşa oradan ayrıldıktan sonra vakfiye yapılmış, türbenin vakfiyesi, medrese falan gibi.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Teşekkür ediyorum Hocam.

Efendim, şimdi Mekke ile ilgili tebliğ hakikaten çok güzeldi, görüntü de çok güzeldi. Acaba o evlerde hiç tarih tespit edebildiniz mi?

Yrd.Doç.Dr.Nihal ULUENGİN- Efendim, 400 yıl öncesine kadar gidenleri var içinde. O pek küçük cumbalı gördüğümüz örnekler, 300 ile 400 yıl öncesine kadar gidiyor. Bütün yukarıdan aşağıya ahşap olanlar, daha yeni örnekler, ama onların da yaşları 100 ila 200 yıl.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Teşekkür ederim.

Efendim, Tuncer Bey'den bir şey rica edeceğim, bir kere Selçuk'ta İsa Bey Camiinin yanında bir hamamın tespit edilmesi, benim için çok ilginç oldu, beylikler devri çalışmalarım açısından. Acaba onun başka yanlarında da kalıntılar var mı, siz oraya çok yakınsınız, belki görmüşsünüzdür diye soruyorum. Bu bir.

İkincisi, bu Selçuk'ta Aydınoğulları, Balat'ta Menteşeoğulları ve Manisa'da Saruhanoğulları, bunlar çok yakın ve birbirlerine çok yakın tarihlerde de bu eserleri vermişler. Manisa Saruhanoğulları 1376, İlyas Bey

1404 ve Selçuk 1374 tarihli. Ancak Balat'taki Osmanlı'ya tabi olduğu dönemde ortaya çıkmış bir külliye kuruluşudur. Bünyesinde küçük bir hamam da vardır. Revaklı bir avluyu medreseyle cami paylaşır hatta orada. Sonra Sinan'da gelişen bir plan kuruluşudur o. Bu açıdan değerlendirecek olursak, Vakfiye bulamadık dediniz bu beyliklerle ilgili ancak kayıtlar var dediniz. Acaba Osmanlı Arşivlerinde vakfiye tespit etmek mümkün mü?

Prof.Dr.Tuncer BAYKARA- Efendim meslektaşımız bizi sıradan sorguya çekiyor.

Benim sözünü ettiğim Selçuk'taki Hamamın doğrudan doğruya İsa Bey Camii'ne çok yakın bir bağıntısı yok, yakınlarında. Hatta, bilmiyorum şu andaki hafızama göre 100 veya 200 metre kadar yakınında bir şeydir. Doğrudan doğruya İsa Bey Camiinin devriyle yorumlamak mümkün müdür, değil midir bilemeyeceğim. Ancak, geniş bir yorum olarak da, bizim gene klasik usullerimize göre, hamamın önce yapılması, sonra camiin yapılması gibi bir varsayım yapılabilir.

Balat'la ilgili olarak, benim daha önceden Aynur Durukan meslektaşımın Balat yapılarıyla ilgili tezi ve diğerleriyle ilgili, ben değişik bir değerlendirmenin ilk örneklerini yapmak istiyorum. Bu da, bizim Osmanlı tahrir defterlerinde, demin sözünü ettiğim küçük küçük kayıtların sistemleştirilmesi. Bunun bir denemesini Balat için yaptım, fakat hâlâ yayınlamaya pek cesaret edemiyorum. Osmanlı kaynaklarındaki, bizim tahrir defterlerindeki kayıtların birbiriyle ilişkisini bilinenlerle mukayese etmek ve böylelikle bugün Balat'ta isimlendirmediğimiz üç tane hamam, dört tane... Böyle küçük küçük yapıların Osmanlı dönemindeki XVI. yüzyıldaki isimlerle ayniyetini sağlamak, bunu benzer şekilde Selçuk'ta yapmak, şimdiye kadar cesaret edemedim; ama birisinin bunu yapması lazım.

Sizin sözünü ettiğiniz Balat'taki pek çok yapı, pek çok Türk yapısı, bunun XVI. yüzyıldaki isimlendirilen yapılarla hangisinin hangisi olabileceğine dair denemeler, bizim XVI.yüzyıldaki Osmanlı kayıtları sayesinde kısmen mümkün. Fakat, bir bakıma da bunu yapmak lazım diye düşünüyorum.

Osmanlı dönemindeki bizim vakıf tahrirlerinde, küçük bazı kayıtlar vardır, ama onun dışında vakfiye metinleri pek yoktur.

Prof.Dr.Gönül CANTAY- Teşekkür ediyorum.

Tuncer Bey, siz Balat'taki Han ve öndeki han hakkında yayın bulamadığınızı söylemişsiniz. Benim doktora çalışmamda küçük bir kısım var hatırlatmak babında söylüyorum.

Orhan Cezmi TUNCER Bey'e de bir şey demeden geçemeyeceğim. Evvela, kendisini bu çok sentezci, yani kurumu sentezci ve özelleştirici yaklaşımından dolayı çok tebrik ediyorum. Cesaretli bir davranış içinde sergilediler bu cesareti. Aslında buna benzer pek çok kurum var, öğretim kurumlarımızda da var. Onun için, kendileri anlatırken özdeşleştim âdeta kendileriyle; çünkü ben zaman zaman -yazıya geçirmiş ferahlamış ama- isyan eder durumda oluyorum. Kendisini tebrik ediyorum bu özgün çalışmasından dolayı. Bizim bulunduğumuz kurumların da, kendilerini irdelemesinde fayda var.

Yine, Oktay Hocamın dediği gibi, bazı şeylere tepki lazım. Yani, tepkisel bir toplum haline gelmemizde de fayda var. Her şeyi biz sineye çekmeye alıştık.

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Oturum Başkanı- Teşekkür ediyoruz.

Buyurunuz Beyefendi.

İsmet İLTER- Efendim, söyleyeceklerimi sıraya koymuştum kendi kafamda; ama sayın hocaların güncel bir konuyu buraya getirmeleri, beni de birdenbire heyecanlandırdı. O da şu: Efendim, Mostar Köprüsü, gerçekten 1568 yılında yapılmıştır, bilirsiniz, Sinan'ın hassa mimarlarından Hayrettin'in eseridir. Çok güzel bir köprüdür, Neratva Suyu üstünde. Yalnız anlamadığım bir şey var burada, bu köprüyü topa tutmuşlar. Aynı toplum, daha önce 15 yıl kadar önce, Trebinye'de Aslanağaç Must diye bir köprü var, su altında kalıyor diye, o köprüyü aldılar, üç kilometre öbür tarafa monte ettiler. Bu kadar önem veren bir toplumun bunu yapması çok acayip bir şey. Niye oluyor bu anlayamıyorum.

Yalnız, ben burada sayın hocaları bulunca şunu söyleyeyim: Bazı yerde de bizim sayın hocalar, böyle köprüleri katlediyorlar. Bunun çok yakın örneği, burada Akköprü'dür, Akköprü'nün yanına şimdi benzinlik yapılıyor, gidin görün lütfen. Bu benzinliğin oraya yapılması büyük hatadır ve burada zaman zaman gelip de mangalda kül bırakmayan bazı zevatın imzasıyla yapılıyor. 40 metre yaklaşamaz oraya. Bu bir Selçuklu köprüsüdür, 1222 tarihli. Burada söylediklerimizle icraatlarımız arasında maalesef çok büyük hatalar var, çıkmazlar var. Oysaki orası, güzel bir rekreasyon yeri olabilirdi. Onun için, Ankara Belediyesine Dalokay zamanında, hem resmî hem özel olarak müracaat ettim. Bir türlü yaptıramadım. Çöplük oldu, çöplüğü kaldırttım Allah razı olsun, bir politikacı yardımıyla.

Bu konuda, gerek mimarlar odasında konuşmalar yaptım, aldım götürdüm belli mimarları oraya, bu olur mu diye. Olmaz dendi; ama oldu. Lütfen, gidin görün efendim.

Efendim, sondan başlayacağım, Sayın Cezmi TUNCER'in tebliğiyle ilgili bir şey söyleyeceğim. Her örgüt, her şey eskir efendim. Burada ben size, yaşıma bakıp da nostalji doyumunu için geldiğimi zannetmeyin. Ben ileriye dönük düşünmek isterim. Burada, söyledikleri baştan sona kadar haklıdır, doğrudur; ama değin-medikleri bir nokta var, bu örgüt zaten eskimiş, yeni zihniyete göre, yeni bir reorganizasyona ihtiyaç var. Yoksa, bilmem nerede arşiv memuru üç değil de beş olsun, yok orada şöyle olsun, bunlar değil yalnız. Bakın çok önemli bir şey, burada üç-beş sene önce, gene bu kürsüde birtakım şeyler anlatmaya çalıştım. O da şu: Efendim, bakım diye bir olay vardır. Bakımın küçüğü vardır, büyüğü vardır. Küçük onarım, çok basit müdahalelerle ortadan kaldırılacak şeyler içindir. Büyük onarım ise, işte restorasyonu da içine alan bir eylemdir.

Şimdi her şey restore ediliyor, hani bakım?.. Bakım yok. Efendim bu bakım, bir örgütle olur. Bir taş düşmüş, kiremidi aktarılması gerekir. Bunları, hemen müdahaleyle ortadan kaldıracak bir örgüt lazım. Eğer yanlış hatırlamıyorsam, 4 bin eser olduğunu söylediler, vakıfların, bakımıyla, bakımıyla, gözetimiyle yükümlü olduğu 4 bin eser diye söylediler. Gene, yılda, bunların ancak 200 tanesine müdahale edilebiliyor dendi. İkisini birbirine oranlayın, 20 yılda bir ancak bir eserin onarımına, yahut restorasyonuna sıra geliyor. 20 yılda o iyice gider, harap olur. Bu sefer harca yapacağınız para çok daha fazla meblağlara ulaşır. Hâlâ bilmiyorum neden, Vakıflar İdaresi bir bakım teşkilatı kuralım diye uğraşmıyor. Akıllarına bile gelmiyor.

Sonra Cezmi Bey'in konuşmasında katılmadığım bir nokta daha var. Diyorlar ki, her şeyi biz kendimiz yapacağız. Kim yapacak; mimarî büro yahut falan yatırımcı daire rölövesini alacak, incelemesini yapacak ve onarım projesini düzenleyecek. Bunların hepsini niye biz yapalım efendim? Bunu burada eğer biz mevcut kadrolarımızın içinde belli paraları vererek yetiştirmiş eleman tutamıyorsanız, bunu dışarıdan temin etmek lazım. Nasıl olur; niye ihale etmiyorsunuz efendim projeleri. Bugün Ortadoğu'dan çıkmış olan, benim de tanıdığım çok insan var ki, restorasyon projesi yapabilecek güçte insanlar. Bunlar niye ortalarda dolaşıyor, çeşitli mesleklerde çalışmaya zorlanıyor? Yeni bir sektördür bu, çıksın projeyi onlar yapsın, siz kontrol edin. Daha az kadroyla, daha küçük kadrolarla. Aksi halde, içinden çıkılmaz efendim. Biliyorsunuz, ne olursa olsun bunlar memurdur, memur kadrolarını ha babam şişirmekse rantabiliteyi azaltan bir faktördür. Bu olmaz. Öyleyse çıkalım proje ihale edelim, ne olur ki efendim. Cezmi Bey endişe ediyor, işte şöyle söyleniyormuş, böyle söyleniyormuş... Söylenebilir, gerçek de olabilir; ama bu, o sistemin yanlışlığından değil, belki bizim ahlak anlayışımızdan belki bizim tembelliğimizden vesairenden kaynaklanan şeylerdir bunlar.

Onun için, lütfen eğer bir reorganizasyon söz konusu ise, Vakıflar İdaresinin çok daha kapsamlı, çok daha ince eleyen bir reorganizasyon yapması zorunludur. Ben de katılıyorum Cezmi Bey'e; ama, bu öyle payı düzeltelim, burayı bilmem ne yapalım, Hatice Hanım şurada, Fatma Hanım burada ile olmaz. Yeni bir anlayış... Niye özel sektöre çıkmayalım, çıkın, gidin...

Bugün Türkiye'de, bir özel sektör olayı var ve olabildiğince devlet dairelerinde fazla istihdamı önleyici birtakım düşünceler var. Buna niye uymuyoruz, uyalım, biz de yapalım onu. Diyeceksiniz ki, sen bunları söylüyorsun ama, bir de bakım teşkilatı dediniz...

Bakım durumu efendim, gene o da, sizin bölgeleriniz var, her bölgede, gene Cezmi Bey'in hatırlattığı gibi, bu işten anlayan, başlar koyun oraya, o başlar, kendi emri altındaki mobil olan ekiplere, caminin penceresi kırılmış onu yaptırır, tuğlası kırılmışsa, kiremiti kırılmışsa onu yaptırır, bacası akıyorsa onu düzeltir, dolayısıyla çok küçük müdahalelerle büyük zararlar önlenmiş olur. Bugün, bakım deyip geçmeyin, dünya bunun üstünde çok duruyor. Gelişmiş milletlere dikkat ederseniz, onlar bakıma çok önem veren milletlerdir. çünkü, sermayenin kaybedilmemesi ancak bu şekilde sağlanabilir.

Efendim, kusura bakmayın bir başka konuya da değinmek istiyorum. Restorasyonla ilgili bütün çalışmalar, dikkat ederseniz, üç-beş tane devlet kuruluşu tarafından yürütülüyor. Bunların en önemlisi de Vakıflar tabii. Beri tarafta da, Eski Eserler var. Onlar, kazı sempozyumu diye bir şey çıkardılar, geliyorlar işte ben şurayı kazdım, şunu buldum, öteki geliyor.... Dolayısıyla daha çok akademik çevrelere yönelik faaliyet. Orada, restorasyonun tekniğiyle ilgili herhangi bir şey konuşulmuyor. Kalıyor burası, burası da bakıyorum, birçok hatipler nostaljiyle, falan zaman şuraya gittik de, şöyle oldu, böyle oldu hikâyesi okuyor. Bu değil, bu olsun; ama, bunun yanında, madem ki restorasyon bir tekniktir, bu tekniğin geliştirilmesi de bir açıdan, Vakıflar Kurumunun yükümlülüğü altındadır. Bunu yürütebilmesi lazımdır. Nedir bu; efendim, restorasyon bir tekniktir. Bu tekniğin geliştirilmesi de, yalnız ithal edeceğimiz teknolojilerle olmaz. Mesela, eskiden kalma birtakım inşaat yöntemleri vardır, kullanılan malzemeler vardır. Bunları kaç kişi biliyor? Niye bunlardan bahsetmiyoruz? Şurada şunu yapmış, burada bunu yapmışlar... Bak şöyle şöyle etmiş diye. Bilim bir birikimdir efendim, eğer bu birimleri bizden sonrakilere aktarmayı düşünmezsek, bu bilim olmaktan çıkar, iyice körelir. Onun için, temennim şu ki: Burada, konuşacak arkadaşlar, özellikle restorasyon üzerinde konuşacak arkadaşlar, buldukları yeni yöntemleri de anlatsınlar. Bir yerde herhangi bir sorun çıkıyor, onu nasıl çözdüğünü bize anlatabilmeli ve ben onu, bir başka yere gittiğim zaman, Ahmet'in söylediği şöyle bir şey vardı, öyleyse bunu böyle çözeriz diyebilmemiz lazım. Burada, esas ağırlığın, yüzde 50'si bu konuya tahsis edilmesi çok gerekli.

Bu nasıl olur; olur efendim, olmaz değil. Bir iletişim eksikliği var, hem de konuların seçilmesinde biraz benim gibi yaşlıların ağırlığı var gibi geliyor. Bizden sonrakilere bırakacağımız birtakım deneyimleri, buluşları olduğu gibi aktarabilmenin çabasında olmalıyız, burada bunlar söylenmeli, bunlar anlatılmalı.

Ben fazla görmüyorum Mekke'nin falanını filanını; ama, gözümüzün önündekileri de şöyle bir başka gözle görmemiz lazım.

Efendim, gene Cezmi Bey değindi, biz de restorasyon yapan bir kuruluşuz; ama, sizin gibi büyük çapta değil, küçük çapta. 26 yıldır da ben bu işi yürütüyorum.

Oturum Başkanı- İlter Bey, keşke bir tebliğiniz olsaydı da, sonunda takdim etseydiniz. Konuşmanız 10 dakikayı geçti. İsterseniz sorunuz varsa yöneltin.

İsmet İLTER- Efendim, ona katıldığımı söylemek istiyorum. Mesela bir sertlik katsayısı vardır. Sertlik katsayısı da hiçbir ölçüte dayanmıyor. Şimdi benim bildiğim, talktan başlayıp elmasta sonuçlanan bir sertlik, selabet cetveli vardır. Bunların hiç birisine uymuyoruz. Vakıflar, bir demiş, iki demiş, ikibuçuk demiş; neye dayanarak bunu demiş? Yok. Sonra, söyledikleri gibi, 20 sene, 30 sene, hatta ben Anıtlar Yüksek Kurulundayken bilhassa bir karar aldirtmişim, çünkü birim fiyatları yeni kuruluşlara göre yenilensin diye. Geldik, Feramuz Bey zamanydı, bitti dediler, işte bu. Tebliğ ettiler. Yani demek istediğim şu: Yeni teknoloji var, yeni değişmeler var, malzemeler var, bunlara göre biz bunu yeniden düzenlememiz lazım. Aksi halde ne oluyor biliyor musunuz, herkes keyfi olarak, Ahmet'in yaptığı, Mehmet'in yaptığı şeyi yeniden fiyat analizi yapmaya çalışıyor. O da tutanakla tespit ediliyor. Bu da birçok sui zanlara neden oluyor.

Teşekkür ederim.

Oturum Başkanı- Ben bir başka arkadaşına söz vermeden önce usul hakkında bir şey söyleyeceğim. Bilmiyorum İlter Bey'in görevini, zannediyorum Genel Müdür Müşaviri. Şimdi, Genel Müdür Müşavirinin sistematüğünü bilmem ama, biz bilimde sistematik olarak söyledikleri şeyin, Cezmi Bey'in metnini gördüm, orada söylediği isimlerin metinle bir ilgisi yok. Yalnız, çok eskiden çalıştığı ve hepimizin de bildiği bir gerçektir, bugün Vakıflarda bir grup arkadaşımız, çok faydalı işler görmüştür. O onlara buradan bir gönderme yaptı, bu her tebliğ sunanın hakkıdır. Yani, biz buraya ders vermeye gelmiyoruz; çünkü Allah'a şükür derse ihtiyacımız da yok, hevesimiz de yok. Buraya kadar doluyuz ders konusunda. Buraya gelirken, bu bilim adamının birkaç gönderme yapması, son derece normal bir şeydir. Hatta, hatta iyi bir şeydir, yerinde bir şeydir. Çünkü, biz burada bir seminer yapıyoruz ve benim ölçümde çok yeni birşeydir getirdikleri. Ama beyefendi çok haklıdır, keşke Karayollarında bir onarım genel müdürlüğü açaydılar. Ne kadar güzel fikirler geliyor ortaya. Aslında çok dolu beyefendi, onu da hissettik, çok faydalı şeyler de söylediler.

Siz buyurun cevabını verin.

Prof.Dr.Orhan Cezmi TUNCER- Efendim, tabii İsmet Bey, bir uygulayıcı ve deneyimi, birikimiyle beni en iyi anlayan o. Şimdi, tabii benim durumum biraz farklı, ben şimdi burada veryansın edebilirim. Daha neler var listede; ama, ayıkladım.

Şimdi, ben bu ailenin çocuğuyum. Bu zümrenin içinden geldim. Ben burada, kendi evinde kimseyi vurmak istemiyorum, niyetim de o değil, benim amacım üzüm yemek.

Efendim, şimdi ayrıldım, üniversitedeyim, rahat konuşuyorum, debbağ sevdiği deriyi yerden yere vurur, bu duruma da düşmek istemiyorum. Ben müsaade ederseniz haddimi aşmamaya çalışayım. Benim niyetim, üzüm yemek, sizlerle bunu paylaşmak. Yoksa, daha çok meseleler var. Proje meselesine gelince, tabii dışarı açılacağız. Bakın, hiç üniversite lafını etmedim, bilerek etmedim; çünkü, ben üniversiteliyim, şimdi bazı şeyler önereceğim, ha kendine iş arıyor diyecekler, kendine pazarlıyor diyecekler. Bundan bilerek şakındım. Şimdi üniversiteler var, restorasyon kürsüleri var, eleman yetiştiriyorlar, gururlanıyor insan. İşte oğlum, Ortaoğlu Teknik Üniversitesi-Restorasyon Bölümünde lisansüstü eğitim yaptı, Vakıflara iki tane proje çizdi tamamen benim inisiyatifim dışında. Urfa'daki bir işi, "Aman oğlum lütfen alma, ben işin içindeyim, kurul üye-siyim" dedim, böyle frenlediğim halde... Ama lütfen bir bakın, oğlumun çizdiği projedeki standarda bir bakın da, biraz bilgilenin... Yani, pardon özür dilerim. Yapanlar biraz bilgilensin, ne projeler çiziliyor bir karşılaştırsın demek istedim. Ama ben konunun dışında kalmak istiyorum. Tabii üniversiteye, dışarıya fikir adamlarına, profesörlere tabii danışılacak, bu çok hoş bir şey, gerekli bir şey. Fakat, bunun altında şu espri yatıyor: Şimdi, Vakıflar Rölöve Bürosu, lütfen Sarıhan'ın taç kapısında üç tane sıra mukarnas kalmış, tamamlayamıyor. Beyşehir Eşrefoğlu'nun taç kapısının mevcut mukarnasını çizmekten aciz.

Şimdi Vakıflarda, iyi bir büro olur, bunun hakikaten üstesinden gelir, çizer, söker, adamakıllı yapar; ama, yetişmediği üç-beş işi de dışarıya verir, amenna... Yani, şimdi şu kadar basit bir işi, dışarıya yaptırırsa, grafiği giderek düşen konjonktürde körelmez mi? Ben bunu demek istiyorum. Yapsın, hakkını versin, 10 tane yapsın, 3'ünü de dışarı versin. 10 tane yapsın, 10'unu da dışarıya versin. Ama, yok yani işte giderek köreliyor. Mukarnasın acaba bir basit izdüşümünü çizen bir arkadaş var mı içinizde? Buyurun. Kusura bakmayın, meydan okumuyorum; ama söyleyin, buyurun, Vakıfçı arkadaşlar var. Hoş bir şey mi bu?

Oturum Başkanı- Teşekkür ederim.Şimdi sözü Ayşıl Hanım'a veriyorum.

Prof.Dr.Ayşıl Tükel YAVUZ- Sayın Başkan, soru sormayacağımı başından söyleyeyim, sonra vicdan azabı çekmeyeyim. Sadece çok küçük eklemeler yapmaya çalışacağım.

Tuncer Bey'in Balat ve Ayasuluk üzerinde dediklerine çok katılıyorum. Ortaçağ arkeolojisini bırakın, endüstri arkeolojisine geldiğimiz bir dönemde, özellikle katmanlaşmış kültür varlıklarının, Anadolu'daki varlığımızın devamlılığını doğal olarak gösteren en önemli belgeler olarak, kesinlikle çok ciddi bir biçimde ele alınması lazım. Dolayısıyla, Pirehan'ı daha bilmem kaç tane Balat'taki yapıyı Vakıfların çok olumlu bir şekilde İlyas Bey Külliyesine yaklaştığı gibi, adım adım ele alıp, kazılarının yapılıp, ondan sonra restorasyon projelerinin yapılması lazım. Bu sizin konunuzla ilgili söylemek istediğim bir konu.

Gönül Hanım'ın eklemesine... Daha üç hamam var, Tuncer Bey'in bahsettiğinin yanı sıra Selçuk'ta, bunlardan biri tam camiin karşısında, zannediyorum bir kullanım için Almanların onardığı, müzenin parçası olarak kullanılıyor. İki tanesi de, daha aşağıda tarlaların içinde. Şu anda onlar için de bir şey yapıldığını zannetmiyorum. Bunlardan biri üzerinde, biz restorasyon bölümünün projeleri olarak çalışmıştık.

Olumsuz olan boyutu ise, ben bu icar işine son zamanlarda taktığım için, öbür han için, Milet'teki han için bir eklemede bulunmak istiyorum. O han da hasbel kader bizim yüksek lisans tezlerimizden biri, Necati diye Kıbrıs kökenli bir kızımız geçmiş yıllarda onun restorasyon projesini yaptı. Hasbel kader de yöneticisi benim. Bu hanın da icara verildiğini, ancak onarılan akıl almaz bir işlem gördüğünü size söylemeliyim. O hanın, deniz seviyesi tutturulmadı, 1,5 metre üzerinden bir zemin geçildi. Şu anda binanın direnağı, binanın kendi içine akıyor. Ahır kısmında ve avlu kısmında, dolayısıyla binayı tamamen ölçeğini kaybetmiş olarak, kemer özençileri seviyesinden algılıyorsunuz. Yani, - rakam olarak uyduruyorum ama- 6 metre idiye, şu andaki 6 metre değil, 4 metre idiye, 2,5 metreden izliyoruz bütün yapıyı. Ayaklar yok, sadece kemer özençileri var. Bu tabii yapının bütünlüğü açısından çok yanlış bir işlem; ama, onun yanı sıra teknik açıdan da bir facia. Çünkü, biliyorsunuz Milet'te çok büyük bir zeminsuyu sorunu var. Bütün o zeminsuyu kendi içine akıyor, bir gün böyle peynir yığını gibi yayılverecek bina, mahfolacak.

Bunun yanı sıra da, icar işlemleriyle bir lokantaya verildi verileli de kilit altında olduğu için, görülemiyor. Yani, bundan anafikrin anafikri, icara verilen yapıların da, muhakkak gezilebilirliklerini, icar anlaşmalarıyla sağlamak gerekir.

Şimdi yine icardan giderek, Orhan Bey'in kendi çok yumuşak önerilerine, ben daha nostaljik bir öneride bulunmak istiyorum. Ben hep Vakıflar Genel Müdürlüğünü eski binası içinde tanıdım. Kendi geçmiş mimarlarından Mimar Kemalettin'in yaptığı bir yapı olarak her zaman saygı duydum ve yapıyı çok yakıştırdım o bünyeye. Özür dilerim ama, yeni binayı da o kadar yakıştırmıyorum. Bütün bu organizasyon içinde, büyüme ihtiyaçları içinde, bu yapı otel mi olsun, sığıdı mı, sığmadı mı, tiyatro ne oldu tartışmalarıyla kâr düşüneceğimize, yeni binanızı kiraya verin, eski binanıza gidin, tümüne yerleşin, laboratuvarlarınızı, ofislerinizi, arşivlerinizi ona göre kurun, şanınıza layık bir binada, kendi malınızla şerefinizle oturun. Yani, bu benim çok özlemim. Seslendirdiği için ben de ekliyorum, kusura bakmayın.

Oturum Başkanı- Efendim, teşekkür ediyoruz.